

с.Кызыл-Хая – 2023

ТАЙЫЛБЫР БИЖИК

Тыва дылга өөредилгениң федералдыг күрүне стандартары. Тыва дыл болгаш харылзаалыг чугаа сайзырадылгазынга чижек программалар / К.Б. Доржу, Ч.А.Сарыглар тургускан. – Кызыл: НШХИ, 2017.– 61 а.

Ук программаны РФ-тиң Өөредилге болгаш эртем яамызының 2010 чылда үндүргени «Примерные программы по учебным предметам. Стандарты второго поколения. Русский (родной) язык. 5-9 кл.». «Примерные основные образовательные программы. 10-11 кл.» болгаш А.К.Ойдан-оол, Ш.Ч.Сат, Н.Д.Сувандининиң 5-9 класстарга тыва дылдың, А.К.Ойдан-оолдуң 10-11 класстарга тыва дыл болгаш 5-11 класстарга харылзаалыг чугаа сайзырадылгазының (2008 ч.) программаларына даянып, ийиги салгалдың ӨФКС негелделеринге дүүштүр немелделерни болгаш эдилгелерни К.Б.Доржу, Ч.А.Сарыглар ажылдап кылганнар.

Тыва дылды 5-11 класстарга өөредиринге тайылбыр бижик.

Тыва дыл – тыва нацияның дылы болур. Ында тыва улустуң төрөөн дылын сайзырадып келген байлак дуржулгазы, мерген угааны, угаан-бодалының чедишкиннери мөөңнеттинген. Ол тыва культураның, улустуң аас чогаалының, литератураның, театр уран-чүүлүнүң, парлалганың, эртемниң, ажыл-херек чорудулгазының, өөредилгениң болгаш кижизидилгениң дылы апарган. Ынчангаш тыва дылды өөредириниң программазы үндезин (базовая) деңнелге Тыва Республиканың Өөредилге яамызының *«5-11 класстарга Программалар. Тыва дыл. Харылзаалыг чугаа сайзырадылгазы, Тыва аас чогаалы болгаш литература»*(Кызыл - 1994), *5-11 класстарга Күрүне Стандарты Өөредилге программалары* (Кызыл - 2008) деп номунга үндезилеп делгеренгей (развёрнутая) кылдыр тургустунган.

5-11 класстарның тыва аас чогаалы болгаш литературага чижек программа ортумак (долу) ниити өөредилгеге хамаарыштыр РФ-ның ФКӨС-ның негелделеринге, сорулгаларына даянып, ТР-ның өөредилге болгаш эртем яамызының Национал школа хөгжүдөр институтунуң 2012 чылда үндүргени *«Төрөөн чогаалга күрүне стандартының»* сорулгаларына болгаш негелделеринге дүүштүр кылдынган.

Тыва школаларга, өөредилге черлеринге төрөөн дылды өөредири уругларның угаан-медерелин сайзырадырынга, эки мөзү-шынарга кижизидеринге янзы-бүрү таарымчалыг аргаларлыг. Төрөөн дылын шингээдиپ алыры – өөреникчилерге өске эртемнерни билип албышаан, долгандыр турар амыдырал, бойдус хүээлеңиниң билиглерин калбартып, улуг өгбелерниң арга-дуржулгазын ажыглап билиринге чаңчыктырар.

Тыва дылды өөредириниң сорулгалары, кылыр ажылдары.

Сорулгалары:

- өөреникчилерге фонетика, лексика, сөс чогаадылгазы, грамматика (морфология, синтаксис), стилистикага тодаргай билиглерни бээр, алган билиглерин практика кырынга ажыглап билириниң мергежилдерин, чаңчылдарын хевирлээри;
- шын бижиириниң, бижик демдектерин шын салырын, литературлуг дылдың нормаларынга чаңчыктырар, сөс курлавырын байыдар болгаш чугааның культуразын бедип, быжыг чаңчылдарын бээри;
- алган теориялыг билиглеринге даянып, программа негелделеринге дүүштүр боттарының бодалдарын аас, бижимел харылзаалыг чугаага илередири;
- литературлуг дылдың нормаларынга чаңчыктырар, сөс курлавырын байыдар, чугаазының культуразын бедидер;
- ниитилел амыдыралынга тыва дылдың ужур-дуазын, хөгжүлдезин, өске дылдар аразында ээлеп турар туружун бөдүүн билиглер-биле таныштырар;
- төрээн дылынга камныг, сонугалдыг, хандыкшылдыг болурунга кижизидер;
- өөреникчилерни номга шын, медреселдиг, аянныг номчурунга сундулуг болурунга кижизидер, боттары боданып өөрениринге чаңчыктырар;
- мөзү-шынар, эстетика, күш-ажыл талазы-биле кижизидилгеге бүрүнү-биле ажыглаар;
- харыысалгалыг болурунга, өөредилгениң, күш-ажылдың сагылга-чурумунга кижизидер.

Бо сорулгаларны чедип алырда, башкының ниити культурлуг деннелин, эртемниң шынарын бедидип, дыл эртеми, методика, ниити педагогика, ИКТ болгаш чаартылгалар талазы-биле белеткелин үргүлчү бедидери, бодунуң хүлээлгезин харыысалгалыг, чогаадыкчы ёзу-биле күүседири болур.

5-11 класстарга тыва дыл эртемниниң утказы болгаш тургузуу.

Школага тыва дыл эртемни (курузун) өөредириниң программазында фонетика, лексика, сөс чогаадылгазы, грамматика (морфология, синтаксис) дугайында билиглерни, шын бижиириниң, бижик демдектерин шын салырының чаңчылдарын, аас, бижимел чугааның тургузуун, стилистика элементилерин, дыл дугайында чамдык билиглерин киирген.

Төрээн дылдың школа курузунда теориялыг билиглерин тыва дыл эртемниниң база амгы үеде дыл эртемниниң чедишкиннерин барымдаалап тайылбырлаан.

Программа шуушкак принцип ёзуугаар тургустунган. Чамдык берге, улуг темаларны (лексика, сөс чогаадылгазын) аңгы-аңгы класстарга чадаланчак өөредери көрдүнгөн.

5-9 класстарга төрөөн дыл курузу 1-4 класстарга өөрөнгөн чүүлдеринин дорт уланчызы, системажытканы болур.

5-ки класстың өөрөдилге ному РТ-тиң ФКӨС-түң негелдеринге дүүштүр ортумак ниити өөрөдилге черлеринин 5-11 класстарынга тыва дылдың чижек программазынга даянып кылдырган.

5 класска дылдың ниитилел амыдыралга ужур-дуазын көргүскөш, эге класстарга өөрөнгөн чүүлдерин катаптаан соонда «Лексика», «Фонетика, орфография», «Графика, орфоэпия», «Сөс тургузуу», «Сөс чогаадылгасы», «Морфология. Орфография», «Чүве аттарынын падежтери» деп улуг бөлүктүң соонда «Демдек ады», «Сан ады», «Синтаксис» деп кезектерин өөренир.

6 класска «Тыва дыл дугайында» деп эгени өөрөнгөш, 5 класска өөрөнгөн чүүлдерин катаптааш, Лексика «Тыва дылдың лексиказын тывылган угунуң аайы-биле бөлүктээри», «Тыва дылдың лексиказының ажыглалының аайы-биле бөлүктери». Морфология «Кылыг сөзү», «Ат орну», «Наречие», «Эдеринчи болгаш дузалал аттар», «Артынчылар», «Аян сөстери» деп чугаа кезектерин өөренип доозар.

5-11 класстарга тыва дыл эртеминин утказы болгаш тургузуу ниити өөрөдилге программазының негелделеринге дүгжүп турар.

5-11 класстарга тыва дыл өөрөдиринин

Программанын боттандырыныга ажыглаар чузула методтар, технологиялар.

Өөрөдиринин технологиялары	Кол угланышкынның сорулгалар
<i>Хевирлери</i>	
1. Класс аайы-биле системалыг кичээлдер.	Кичээлдерге өөреникчилерниң хандыкшылын калбартып, сонуггалын бедидип, мөзү-шынар кижизидилгезинче кичээнгейни угландырып хевирлээр. (ЗУН - знаний, умений, навыков)
2. Бот-тускайлаң өөрөдир технология.	Чедип алган билиглерин шынарлыг боттандырат. Уругларның интеллектуалдыг делегейин делгемчидип сайзырадыр.
3. Бот-башкарылгага өөренир технология (Технология индивидуализации обучения)	Өөреникчилерниң педагог-психологтуг сайзыралын тургузарындан аңгыда өөреникчи бүрүзүнүң бот-башкарылгасын чедип алыр.
4. Бөлүктөп өөрөдиринин	Коммуникативтиг болгаш бот-тускайлаң рефлексияны сайзырадып, органиастыг шынарынче

технологиязы	угландыраы;
<i>Делгеренгей арга-методтар</i>	
<i>Бот-тускайлаң угланыышкынныг технология (Технологии личностно-ориентированного обучения)</i>	
5. Чидиг айтырыг тургузар технология (проблемная)	Чидиг айтырыгларлыг байдалды башкының удуртулгазы-биле чорудары болгаш өөреникчилерниң бот-ажылга идепкейлиг чоруун уругларның күзелин барымдаалап көдүрери.
6. Харылзаалыг чугаа сайзырадылгазының технологиязы.	Харылзаалыг чугааның кол угланыышкыны – угаан-бодалды, сагыш-сеткилди дес-дараалаштыр, делгеренгей, тода болгаш грамматика талазы-биле шын дамчыдары.
7. Диалог дугайында өөредир технология.	Харылзаалыг чугааны болгаш дискуссиялыгчугаа культуразын хевирлээри, чидиг айтырыгларны шүгүмчүлевишаан сайзырадып, сагынгыр-тывынгыр чорукка кижизидери.
8. Оюннар технологиязы	Уругларга эстетиктиг, угаан-бодал, күш-ажыл, мөзү-бүдүш болгаш аажы-чаң кижизидилгезинге улуг ачы-салдарны чедирип турар.
9. Технология «Портфолио»	Өөредилге болгаш класстан дашкаар чорудар ажылдарга уругларның бот-үнелели, сайзыралы. Уран-чүүл, чечен чогаал, спортка хандыкшылы. Уругларның чедишкиннерин чыып, делгеп көргүзери.
<i>Билиглерге даяныр угланыышкыннар</i>	
10. Демнежилге технологиязы	Башкы болгаш өөреникчилерниң аразында быжыг харылзааны боттандыраы болгаш демнежилп ажылдаары.
11. Информас-коммуникативтиг технология	Чугаа стильдериниң дылының дугайында билиглерни ханыладыры. Радио, теледамчыдылгалар, аян-чорук, репортаж болгаш культураның тураскаалдарының дугайында аас болгаш бижиел-биле допчулай дамчыдып билири. Уругларның харылзаалыг чугаа сайзырадылгасынга бот-тускайлаң таарымчалыг байдалды тургузары.
12. Эртем-шинчилел технологиязы	Уругларны медреселдиг чүүлге кижизидери. Шинчилевишаан, билиглерни боду шингээди, херек үеде ону ажыглап билири.

		Эш-өөрүнүн ажылын бот-тускайлаң шүгүмчүлөп, үнөлөп билири. Чон-биле чугаалажып билир, сырый харыылзаалыг, дыл-домаа тода, чечен-мерген болур. Уругларның чогаадыкчы чоруун сайзырадыр. Уругларның сонуургалын бедитпишаан, билиин быжыглаар.
13.	Төлевилел технологиязы	Төлевилелди амыдырал-биле сырый холбавышаан, практика кырынга чаа солун чүүлдерни хөйүнү билип алыр. Бот-башкарылгага өөренип, чаңчыгар.
14.	Кадыкшыл технологиязы	Бодунуң кадыкшылынче кичээнгейни салырын кижизидер. Арыг-силиг болурун хевирлеп, чаңчыктырар. Кадыкшыл амыдыралдың дөзү дээрзин билиндирер.
15.	Дистанциялыг технология	Бот-башкарылга культуразын сайзырадыры.. Бот-өөредилгени уругнуң назы-харын, сонуургалын барымдаалап тургузары.

Ажылдың түннели:

- ✓ ниити түрк лексиканың кол темалыг бөлүктөрүн ылгап билири;
- ✓ шын бижилгениң (орфография) дүрүмнерин шингээдири;
- ✓ тыва дыл кичээлдеринге янзы-бүрү методиктиг аргаларны, көргүзүг материалдарын, техниктиг херекселдерни, аудио, видео, медиа, ИКТ-ни чогумчалыг ажыглаары;
- ✓ сөс курлавырын байыдар, аас болгаш бижимел чугаазын идепкейжидери;
- ✓ эстетиктиг кижизидилгезинче кичээнгейни угландыраары;
- ✓ уругларның логиктиг бодалын болгаш дыл-домаан сайзырадыры;
- ✓ кыска чечен чугааларны, чурумалдарның утказын эдерти бижидип өөөредири;
- ✓ тыва улустуң чаагай чаңчылдарынга даянмышшаан, уругларны мөзү-бүдүштүг чорукка кижизидер;
- ✓ шинчилел ажылдарының эге билиглерин алыр сорулга-биле дылдың адырларын уругларның назы харын барымдаалап өөөредири;

Календарь-темалыг план (6 класс, тыва дыл)

№ п/п	Кичээлдин темазы	шагы		үези	Кичээлдин хевири	Кичээлдин херекселдери	Онаалга	Чедип алыр түннелдер		
		План ёзуга ар	факт					Эртем талазы-биле шингээдиң алыр билиглер	Метапредмет- тиг арга- мергезжилдер	Өөреникчинин бот- тускайлаң сайзыраа- ры
1	Кирилде кичээл «Байлак чуртум» С.Сарыг-оол	1			Кичээл беседа	Слайдылар, цитаталар, номнар, чуруктар.	Үзүндүнү шээжилээр	Төрээн дылдың амыдыралга ужу- дузазы	Дыл дугайында чечен сөстөр, угаадыглар.	Делегейиниң сураглыг кижилериниң дыл дугайында бодалдарын бадыткап чугаалаар.
2.	Чугаа сайзырадылганы Чогаадыг «Чайгы дыштанылганы канчаар эрттиргеним»	1			Кичээл хайгаарал	Слайдыларда чуруктар	Кыска план тургузар	Деңнелге деп чүл?	Чайгы бойдустуң чурумалын ажыглаар	Чогаалдардан 2-3 деңнелгелерни тып бижиир.
3.	Дылдар дугайында ниити билиг	1			Кичээл утаап боданышкын	слайдылар...	...сөстөрнүн лексиктиг утка- зын тодарадып бижиир	Өгбө дылдеп чүл?	Өгбө түрк дыл, төрөл дылдар	Дыл, сөс дугайында үлегер домактар бижиир.
4-5	Ниити түрк лексика Өске дылдардан сөстөрни үлегерлеп алыры	2			Холумак хевириң кичээли	Чуруктар, таблица.	Сөстөрнүн лексиктиг утк-н тай-р	Сөстөргө тывызыктар чогаадыр.	Моол, алтай дылдарны деңнээр	Неделяның ? хонуун төвүт аттар-биле адап өөренир
6	Хыналда ажыл Диктант	1			Бижимел ажыл		Дүрүм өөренир	Чогаадыкчы номчулга	Чурук чурааш, адын тывар.	Утказын эдерти чугаалаар.
7	Моол болгаш төвүт дылдан үлегерлээшкиннер	1			Кичээл лекция	Словарьлар- биле ажыл	Тайылбырлыг словарь-биле ажыл	Бодунуң бодалын илередири		Словарьның хевирин ылгап билири.
8	Орус дылдан үлегерлээшкиннер									
9	Кыдат дылдан үлегерлээшкиннер	1			Кичээл сайгарылга	Таблицаны долдуурар, кроссвордтар, үлегер	Аът деп сөстүң хөй утказын тодарадыр	1-ыс болгаш хөй уткалыг сөстөрни ылгап билири	Голова деп сөстүң хөй утказын тодарадыр	Сөстөрнүн чаңгыс, хөй утказын тайылбырлаар.

						домактар.				
10	Чугаа сайзырадылгазы «Мээң өг-бүлөм» депчогоадыг бижиир	1			Кичээл бот ажыл			Үлөгерлээн сөстөрнү ажыглап билири.		Соталыг телефон-биле холбашкан сөстөр.
11	Тыва дылдың лексиказының ажыггалының аайы-биле бөлүктери. Нийти ажыггалдың сөстери.	1			Кичээл сайгарылга	Самбырада сөстөр, кыска план.:	Өөрөнгөн чүүлдерин катаптаар			Схема тургузар
12- 13	Кызыгаарлыг ажыггалдың сөстери. Профессионализм. Диалектизм.	2			Кичээл шинчилел	Слайдылар.	«Ачамның сонуургалы» деп чечен чугаа тургузар	Бөлүктөрнү темага чарар.	Сөстөрнү орус дылче очулдулар.	синквейн чогаадыр
14- 15	Ховар ажыггалдың сөстери. Эргижирээн сөстөр (историзмнер, архаизмнер). Чаа сөстөр. (неологизмнер)	2			Кичээл аян- чорук	Историзмнерн иң бөлүктөрнү тып бижиир.	Онаалга 55, 57. Арын 35	Доминанта сөс деп чүл?	Орус дылда синонимниг одуруг тургузуп турар сөстөн (15) тывар	<i>Кежээ кижини</i> деп сөстүн синонимнерин бижиир.
16	Тест-биле ажыл	1			Кичээл угаап боданышкын	Слайдылар, чуруктар, таблицаалар		Табу болгаш эвфемизмнерни ылгап өөредир	Бойдус, чаагай чанчылыдарны чечен чогаалдан номчуур	Улуг улустан ойзу адаар сөстөрнү чыып бижиир
17	Хыналда айтырыглар. Лексикага катаптаашкын.	1			Кичээл зачет		Хыналда айтырыглар			
18	Хуу аттар. Топонимнер	1			Кичээл шинчилээшкин	Слайдылар, чуруктар, таблицаалар	Чурук чурааш, тайылбырлаар	Чуруктарга утка талазы-биле тааржыр домактар чогаадыр	Орус дылда БСК-биле деннээр	Бердинген БСК-га чурук чуруур
19	Кижилернин хуу аттары (антропонимнер)	1			Кичээл сайгарылга	Слайдылар, Викторина ребустар	Хыналда айтырыглар, арын 50.		Орус дылда БСК-биле деннээр	Лексикага катаптаашкын
20	Чугаа сайзырадылгазы Эдэртиг	1			Частырыглар- биле ажыл	Аянның номчулга				Аас, бижимел-биле кол утказын дамчыдары.
21	Этнонимнер	1			Кичээл шинчилээшкин	Слайдылар, чуруктар, таблицаалар	Этноним деп чүл?	билири	Орус дыл-биле деңнелге	Мөңгүн-Тайгада черлер аттарны бижиир.
22	Чугаа сайзырадылгазы Чогаадыг «Мээң төрөл утум»	1			Кичээл Бот ажыл		План тургузар	Төрөл аймак аттарын чүү дээрл?		Бижимел ажыл

23	Зоонимнер	1			Кичээл шинчилээшкин	Слайдылар, чуруктар, таблицалар	Чурук чурааш, тайылбырлаар	Тускай аянынг ажык үннер	Өске аймак чоннар-биле деннелге	Дириг амытаннарнын шола аттарын бижиир сөстөр-биле домак чогаадыр.
24	Хуу аттарга катаптаашкын	1			Кичээл практикум	Таблица, карточка, перфокарталар	Хыналда айтырыглар. Арын 64 – 65	Й үннүг ажык үжүктөрни үннерден ылгап билири	Өске аймак чоннарның көшкүн амыдыралы	«Чайлагда» деп кыска чогаадыгга чурук чуруур.
25	<i>Хыналда ажыл</i> Диктант	1			Хыналда кичээл		Бижимел ажыл			
26	Морфология Кылыг сөзү. Кылыг сөзүнүң утказы	1			Кичээл угаап боданыышкын	Слайдылар, чуруктар, таблицалар	Тааржылга холбаазы деп чүл?	Тоолчургу, төөгү чугаалардан а/э үннерлиг сөстөрни бөлүктээр	Орус дыл-биле деннээр	Сөзүглелдин кол темазын тывар
27	Кылыг сөзүнүн уткалыг бөлүктери	1			Кичээл шинчилээшкин	Чуруктар, таблицалар, карточкалар	Кылыг сөзүнүн үш улуг бөлүүн билири.		Дүрүмнү бөлүктөп тайылбырлаар	Кылыг сөстөрүн сөзүглелден тыпкаш, бөлүүн тодарадыр.
28-29	Кижиниң болгаш дириг амытаннарнаң кылдыныгларын илередир кылыг сөстери	2			Кичээл сайгарылга	Слайдылар, таблицалар	Сөс каттыжыышкын нарын тодарадыр	Үннерниң дөмейлежири		Таблицаны долдуурар.
30	<i>Тест-биле ажыл</i>	1			Бижимел ажыл		катаптаашкын			
31	<i>Чугаа сайзырадылгасы</i> Бердинген домактарны орус дылче, орус дылда домактарны тыва дылче очулдуурар.	1			Кичээл практикум	Чуруктар, таблицалар, карточкалар	Кыска чогаадыг «Дириг амытаннар болгаш кижиге»		Амыдырал-биле деннээр	Дириг амытаннар дугайында шүлүктү шээжилээр.
32	Бойдустун болуушкуннарын болгаш кандыг-бир демдектин илерээрин дамчыдар кылыг сөстери	1			Кичээл угаап боданыышкын	Слайдылар, чуруктар, таблицалар	Ийи улуг бөлүктү тускайлап көөрү	Кылыг сөстери кандыг падеж хевиринде чүве аттарын башкарып чоруурал		Кылыг сөзү уткалыг БСК ушта бижиир.
33-34	Кылыг сөзүнүн тургузуу. Кылыг сөзүнүн немелде утка илередир хевирлери.	2			Кичээл сайгарылга	Слайдылар, таблицалар, карточкалар	Бөдүүн, нарын, составтыг кылыг сөстери	Кылыг сөзүнүн хевирлерин ылгап өөренир		Сөзүглелдин темазын тодарадыр
35	<i>Хыналда ажыл</i> Диктант	1			Хыналда кичээл		Бижимел ажыл			
36	<i>Чугаа сайзырадылгасы</i> «Аңгы-оолдун тоожуундан» «Оюннар»	1			Кичээл аянынг номчулга	Слайдылар, таблицалар, перфокарталар	Морфемниг сайгарылга	Сөстүн кезектерин ылгап билири	Орус дылда сөстөрниң морфемниг	Сөстөрниң тургузуун сайгарар.

	деп эгеден –и-, -т-, -тыр- деп кожумактарның чогаалда ужур-дузазын тодарадыр								сайгарылгазын кылыр	
37	Кылыг сөзүнүң болур, болбас хевирлери. Хыналда айтырыглар. Арын 99	1			Кичээл лекция	Чуруктар, слайдылар.	Бердинген чогаадылга кожумаандан чаа сөстөрнү тургузар	Морфологтуг арга деп чүл?	Орус дылда суффикстерлиг сөстөрнү тыва дылче очулдуар	Төрөл сөстөрнү тыпкаш, дазылын шыяр.
38	Кылыг сөзүнүң болушкун наклонениези болгаш ооң үелери. Амгы, эрткен, келир үеги.	1			Кичээл угаап боданышкын	Чуруктар, Таблицалар, слайдылар.	Үлерниң янзыларын, тайылбырлаар.	Диалогту орус дылче очулдуар. Мерг. 239		Антонимнер кирип турар үлегер домактар тып бижиир.
39	Кылыг сөзүнүң дужаал наклонениези	1			Кичээл угаап боданышкын	Шүлүк-биле ажыл	Чалбарыг, алгыш- йөрээлдер бижиир			Алгыш-йөрээлдер бижиир
40- 41	Кылыг сөзүнүң даар наклонениези. Кылыг сөзүнүң морфологтуг сайгарылгазы	2			Кичээл сайгарылга	Таблица-биле ажыл Арын 128		Орус, тыва дылда домактарда к. с-нүң кожамыктарын тывар.		Кылыг сөзүнүң морфологтуг сайгарылгазы
42	Чугаа сайзырадылгазы Кылыг сөзүңгө катаптаашкын	1			Кичээл катаптаашкын		Аас-биле харыылаар			Таблица-биле ажыл
43	Хыналда ажыл Диктант	1			Кичээл Бот ажыл				Орус дылче тывыздыктарны очулдуар	Синквейн бижиир.
44- 45	Наречие. Ниили утказы, грамматиктиг демдектери. Наречиең бөлүктөри	2			Кичээл сайгарылга	Таблица, схемалар.	Орфографтыг словарь-биле ажыл			Наречиең синонимнерин тывар.
46- 47	Наречиең өскө чугаа кезектеринден ылгап билири. Наречиең шын бижири.	2			Кичээл угаап боданышкын	Таблица-биле ажыл	Кыска чогаадыг «Мээң өг-бүлөм»	Хамаарылга кожумактыг чүве аттары чогаадыр	Сөс каттыжыы шкынны тургузар	Хамаарылга кожумактыг үлегер домактар бижиир
48	Наречиеңни чугаага шын ажыглаары.	1			Кичээл практикум	Таблица-биле ажыл			БСК ооң утказын дамчыдып турар наречиеңни тывар.	
49	Чугаа сайзырадылгазы				Кичээл	Карточкалар,	Чуруктар-биле		Сөзүглелден	Үлегерлээн сөстөрнү

	БСК наречилер тип бижиир. Наречиениң морфологтут сайгарылгазы	1			сайгарылга	слайдылар	ажыл		үлегерлээн сөстөрни ушта бижиир	чижектерге бадыткап чугаалаар.
50	Хыналда ажыл Тест	1			Хыналда ажыл		Бот ажыл			Грамматиктиг сайгарылгалар
51	Ат орну, ооң ниити утказы, грамматиктиг демдектери. Ат орнунуң бөлүктөри	1			Кичээл угаап сайгарылга	Карточкалар, таблица		Домак кезигүүннерин тодарадыр		Үлегер домактарның утказын тыйылбырлаар.
52	Арынның ат оруннары. Айттырыгның ат оруннары	1			Кичээл лекция	Карточкалар, таблица		Төп Азияның чоннарының оран-савазы	Өг деп чүл? Бодалын чугаалаар.	морфологтут сайгарылга
53	Айтылганың ат оруннары. Тодаргай ат оруннары	1			Кичээл практикум		Бижимел ажыл			Чаңчылдар деп чүл?
54	Чугаа сайзырадылгасы Чуруктар-биле ажыл. Ат орну кирген д-р чогаадыр.	1			Кичээл угаап боданышкын	Таблица-биле ажыл		Чурук-биле ажыл.		Үлегерлеп алган сөстөр-биле домак чогаадыр.
55	Тодаргай эвес ат оруннары. Ат оруннарын чугаага шын ажыглаары	1			Кичээл сайгарылга	Карточкалар, слайдылар	Схема-биле ажыл Мергеж 400			Оюн «Артык сөс»
56	Катаптаашкын. Ат орнунуң морфологтут сайгарылгазы.	1			Кичээл практикум		Буян- Бадырғы Монгуш деп кымыл?	Интернет четкизи- биле ажыл	Демдек адынга оюн «Дүрген бодан!»	«Күскү сесерлик» деп чурукка демдек аттарын ажыглаар
57	Хыналда ажыл Диктант	1			Кичээл угаап боданышкын	Таблица-биле ажыл		Ат орнунга деннелгелер		Ат орну кирген кыска сөзүглел тургузар.
58-59	Синтаксис. Сөс каттыжыышкыны.	1			Кичээл практикум	Слайдылар- биле ажыл		«Бистиң бажыңывыс»		Холбааларны катаптаар.
60	Домак. Домактарның сорулгазының айыы-биле янзылары	1			Кичээл практикум	Карточка-биле ажыл		Морфологтут сайгарылга		Угаап боданышкын «Малды чүгө өстүрерил?»
61	Домактың чугула кезигүүннөри. Сөглөкчи. Кылыг сөстүг сөглөкчи	1			Кичээл лекция	Слайдылар	Мерг. 412 чурук- биле ажыл		Тыва хемчеглер	Араб болгаш рим чурагайлар.
62	Ат сөстүг сөглөкчи Кол сөс. Кол сөс-биле сөглөкчинин аразынга тире.	1			Кичээл сайгарылга		САС-ниң холбакчызы			Ссөзүглелден ат сөстүг сөглөкчини тывар.
63	Хыналда ажыл Диктант	1			Бот ажыл					Бижимел ажыл

64-65	Чыл дургузунда өөрөнгөн чүүлүн катаптаары.	2			Кичээл лекция	Слайдылар	Деңнелге	Чугула болгаш чагырткан сөс		Сөс каттыжышкыны тургузар
66	Хыналда тест	1			Кичээл практикум			Чугула болгаш чагырткан сөс		
67	Катаптаашкын	1			Кичээл практикум	Ном-биле ажыл		Морфологтуг сайгарылга		Морфолог-синтаксистиг сайгарылга
68	Түңнел кичээл	1			Кичээл практикум	Ном-биле ажыл				Янзы-бүрү сайгарылгалар